

انسان خردمند

تاریخ مختصر بشر

SAPIENS

یووال نوح هراری

مترجم: نیک گرگین

ویراستاران: محمدرضا جعفری - زهرا عالی

انسان خردمند

تاریخ مختصر بشر

یووال نوح هراری

ترجمه
نیک کرکین

فرهنگ‌نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران- ۱۳۹۶

انسان خردمند
تاریخ مختصر بشر

ترجمه نیک گرگین

Sapiens: A Brief History of Humankind

Yuval Noah Harari

London, Vintage, 2014

فرهنگ نشر نو تهران، خیابان میرعماد، خیابان سیزدهم، شماره سیزده
تلفن ۸۸۷۴۰۹۹۱

چاپ اول ۱۳۹۶
شمارگان ۱۱۰۰
ویراستاران محمدرضا جعفری، زهرا عالی
نماینده مونا سیف
صفحه آرا مرتضی فکوری
طرح جلد دفتر طراحی دایره
چاپ غزال
ناظر چاپ بهمن سراج

همه حقوق محفوظ است.

فهرست کتابخانه ملی

سرشناسه هراری، یووال، ۱۹۷۶ - م.
عنوان و نام پدیدآور انسان خردمند: تاریخ مختصر نوع بشر/ یووال نوح هراری؛
ترجمه نیک گرگین.
مشخصات نشر تهران: فرهنگ نشر نو، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری ۶۲۱ ص.
شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۴۷-۰۳-۷
وضعیت فهرست نویسی فیپا
موضوع تمدن -- تاریخ: انسان -- تاریخ: تاریخ جهان؛ گاه شماری
تاریخی؛ تکنولوژی و تمدن -- تاریخ
گرگین، نیک، ۱۳۳۸ -، مترجم
۱۳۹۵ الف ۸/۱۳۱۳ CB
رده بندی کنگره ۹۰۹
رده بندی دیویی ۴۳۰۴۹۹۷
شماره کتاب شناسی ملی

مرکز پخش آسیم
تلفن و دورنگار ۸۸۷۴۰۹۹۲-۵
www.nashrenow.com فروشگاه اینترنتی
قیمت ۵۸۰۰۰ تومان

مقدمه مترجم

کتاب انسان خردمند سرانجام در اختیار فارسی‌زبانان قرار می‌گیرد. این کتاب بعد از ترجمه به انگلیسی، در سال ۲۰۱۴، در مدت کوتاهی به بیش از سی زبان ترجمه شد و تا مدت‌ها در لیست پرفروش‌ترین کتابها بود، بحث‌های بسیار و احساسات عمیقی را برانگیخت و شخصیت‌هایی چون اوباما و بیل گیتس خواندن آن را به دیگران توصیه کردند. اما علت این همه توجه و جنجال چیست؟

محققین بسیاری درباره تاریخ کهن بشر مطلب نوشته‌اند و هنوز هم تحقیقات در خصوص کشف حقایق زندگی بشر کهن ادامه دارد. اما دقیقاً چه چیزی این اثر را از آثار مشابه متمایز می‌کند؟

شاید بتوان ادعا کرد که تمامی تلاش‌هایی که تا کنون برای توصیف تاریخ کهن بشر صورت گرفته، عمیقاً ملهم از اعتقادات و باورهای محققین بوده است، و در این میان نهایت امانت‌داری نسبت به مقام و جایگاه محوری و والای بشر در هستی صورت گرفته است. تاریخ را انسان‌گرایان نوشته‌اند و انسان‌گرایان معتقدند که «انسان خردمند، ذاتی یگانه و مقدس دارد، که اساساً متفاوت از ذات دیگر موجودات و پدیده‌هاست». پس خیر اعلا همان

خیر بشر است». خورشید بر زمین می‌تابد تا به انسان گرما بخشد، جانداران و طبیعت سبز از این رو خلق شده‌اند تا مورد استفاده انسان قرار گیرند. رسالت انسان خردمند خلق تاریخی است مبتنی بر استفاده از هر چیزی که در حیطه توجهش قرار می‌گیرد و از میان برداشتن هر مانعی که سد راهش می‌شود. از میان حداقل شش گونه شناخته‌شده انسانی دیگر، تنها گونه ما، انسان خردمند، به‌جای مانده است و گونه‌های دیگر در طی قتل عام‌های خونین توسط این گونه فاتح به‌کلی نابود شدند.

مهم‌ترین عامل محرکه تاریخ انسان خردمند انگیزه تسلط است و شاخص عینی تحول تاریخی همانا تحول تکنیک و ابزار مادی چیرگی است. استثمار نمودار عینی پیشرفت می‌شود: استثمار طبیعت، استثمار تمامی جانداران و همچنین استثمار انسان توسط انسان. تاریخ اجتماعی بشر همواره تاریخ امپراتوری‌ها و جنگ‌ها و فتوحات و شکست‌ها بوده است. تاریخ پیشرفت‌های مادی و سعادت و بهروزی انسان خردمند قویاً با تاریخ انقراض نسل‌های گونه‌های دیگر انسانی، انقراض گسترده گونه‌های جانوران، دگرگونی نظم طبیعت و برهم ریختگی تعادل اکوسیستم بوده است.

بشر در طی خلق تاریخ، نه‌تنها خود، بلکه طبیعت درونی خود و طبیعت دیگر جانداران و همچنین طبیعت بیرونی را دگرگون کرده است. اما هدف و معنای ایجاد این تغییرات چه بوده است و انسان خردمند به کجا می‌رود؟ کسی نمی‌داند.

حیوانات در طی میلیون‌ها و میلیارد‌ها سال به زندگی و تکامل خود ادامه دادند تا زندگی کنند و به نیازها و غرائز خود پاسخ دهند. اما انسان خردمند با اعمال کنترل بر حیات آنها در صدد برآمد تا طبیعت آنها را دگرگون سازد تا آنها به‌جای پاسخگویی به نیازهای خودشان، جوابگوی نیازهای انسان‌ها باشند. اهلی کردن حیوانات از طریق «قوانین طراحی هوشمند» به‌معنای دستکاری در غرائز طبیعی حیوانات و تبدیل‌شان به چیزی دیگر بوده است.

۱۰۰ هزار سال پیش انسان خردمند به عنوان موجودی ناچیز در میان سایر جانداران در حیطه طبیعت خود می زیست و تأثیرش بر روی طبیعت پیرامون خود بیش از جانداران دیگر نبود. اما در درجه اول پاره ای از تحولات زیستی، مانند تغییرات بدنی برای تطابق با محیط زیست، مثل توانایی راه رفتن روی دو پا، و تغییرات تطبیقی دیگر، مثل کشف آتش، ساختن ابزارهای سنگی، توانایی در هماهنگی و همکاری گروهی، او را قادر ساخت تا با چنان سرعتی به رأس هرم جانداران صعود کند که اکوسیستم فرصت نیافت خود را با او تطبیق دهد. ضرورت تطبیق سریع با محیط زیست، احساس ترس، حس غلبه جویی بر محیط زیست و سایر موجودات، او را بسیار بی رحم و تهاجمی و خطرناک نمود.

تحول تاریخی انسان خردمند از سه مرحله اصلی عبور کرد که اولین آن «انقلاب شناختی» در حدود ۷۰ هزار سال قبل آغاز شد. این مرحله نقشی حیاتی در چرخش صعودی انسان خردمند داشت. جهشی ژنتیک او را قادر به فکر کردن به اشکالی غیر مترقبه نمود و موجب شد تا بتواند ارتباطات فی ما بین را به زبانی کاملاً متفاوت سازمان دهد، به طوری که نه تنها قادر به انتقال اطلاعات بشود، بلکه همچنین فضاهایی تخیلی بیافریند. این توانایی او را قادر ساخت تا به آفریدن اسطوره هایی بپردازد که به نوبه خود توانایی او را به همکاری انعطاف پذیر میان شمار کثیری از انسان ها ارتقاء دهد. این ها زمینه ای بودند تا انسان خردمند به خلق هرم های صوری و واقعی، نظم های خیالی و سلسله مراتبی، ایجاد نظام های فراگیر، خدایان خیالی و امپراتوری ها بپردازد و پول را به وجود آورد.

تاریخ، صحنه مجاهدات کور، و زندگی بشر فاقد هر گونه دوراندیشی بوده است. راهنمای مشی و حرکت انسان خردمند، تجربیات آنی و روزمره بوده است. گذار به دوران کشاورزی گواه روشنی است که نویسنده از آن بعنوان بزرگ ترین فریب تاریخ یاد می کند. زندگی کشاورزی، با دستیابی به شماری از گیاهان مثل گندم و برنج و سیب زمینی و کشت آنها، مترادف بود

با یک سیستم غذایی فقیر. ازدیاد محصول بیشتر خوراک جمعیت جدیدی بود که به گونه‌ای انفجار آمیز افزایش می‌یافت. انسان خردمند از این پس ناچار بود تا نظم زندگی خود را با مقتضیات گندمی که می‌کاشت هماهنگ کند و تمام عمر خود را در کنار مزرعه خود، با خانواده پرجمعیتش سپری کند. کار شاق و یکنواخت کشاورزی با طبیعت و اندام انسان هماهنگی نداشت و او را در کام مجموعی از آسیب‌های بدنی کشانید. زندگی انسان، در مقایسه با زندگی پیشینیان خود، بیش از پیش سخت‌تر و یکنواخت‌تر شد.

زندگی کشاورزی در طی ۱۰ هزار سال بدون تغییر و تحولی جدی جریان یافت. اما «انقلاب علمی» نقطه پایانی بر این سکون گذاشت. تسخیر مناطق بکر در آنسوی آنها و ضرورت کسب آگاهی نوین برای دست‌اندازی‌های جدید، مقتضیات همکاری میان سرمایه و تحقیقات را فراهم آورد. فتوحات سرزمین‌های ناشناخته زمینه‌ساز امپراتوری‌های گسترده نوین شدند و منزلت علم در فراهم آوردن آگاهی برای گسترش باز هم بیشتر این امپراتوری‌ها، و کسب ثروت‌های باز هم فزون‌تر، به بالاترین نقطه صعود کرد. ثروتهای افسانه‌ای جدید پشتوانه تحقیقات علمی بی‌پایانی شد تا ولع سیرناشدنی دانش‌اندوزی را جوابگو باشد. از این پس علم و آگاهی و امپراتوری ابعادی از یک کل یکپارچه شدند که در قالب یک نظام نوین سرمایه‌داری ظهور یافتند.

دنیا به سرعت به دهکده کوچکی بدل شد و مقتضیات هر نقطه‌ای با مقتضیات سایر نقاط بر این جغرافیای یکپارچه پیوند خورد. در این برهه تنها می‌توان از یک نظام جهانی فراگیر سخن گفت، جهانی که در آن پاسخ‌های سیاسی و اقتصادی منطقه‌ای بی‌اعتبار شده‌اند.

اکنون انسان در کار طرح سؤالات ناممکن و پاسخ‌های ناممکن به آنهاست. هم‌زمان با فروپاشی اکوسیستم انسان خردمند قصد صعود به مقام خدایی را دارد و نوید زندگی جاوید را می‌دهد.

علی‌رغم پایبندی نویسنده به تکامل و قوانین زیست‌شناسی، نتیجه‌ای که او در فصل آخر کتاب - فرجام انسان خردمند - می‌گیرد جالب توجه و برای معتقدان به این گونه نظرات تکان‌دهنده است. می‌گوید:

به‌وسیله قوانین انتخاب طبیعی محال است بتوان وجود آلبا - خرگوش سبز فلوئورسان - را توضیح داد. او محصول طراحی هوشمندانه است. ... پس از چهار میلیارد سال انتخاب طبیعی، آلبا در طلیعه یک عصر جهانی نوین قرار می‌گیرد که در آن زندگی تحت فرمان طراحی هوشمندانه خواهد بود. زیست‌شناسان سراسر دنیا در نبردی با جنبش طراحی هوشمندانه گرفتار شده‌اند، نبردی که آموزش نظریه تکاملی داروین در مدارس را زیر سؤال می‌برد و مدعی است که پیچیدگی زیستی ثابت می‌کند که باید خالق وجود داشته باشد که پیشاپیش در تمام این جزئیات زیستی تعمق کرده باشد...

در پایان لازم به تأکید است که انتخاب و نشر کتاب انسان خردمند به‌منظور آشنایی هموطنان علاقه‌مند به مباحث جدید در خصوص تاریخ بشر بوده و اینکه نظرات نویسنده در خصوص دین و آموزه‌های دینی، به‌ویژه انکار وجود آفریدگار و همچنین موارد احتمالی دیگری که با باورهای فرهنگی این سرزمین در ستیز است، مورد تأیید ما نیست و مسئولیت آن به‌عهده نویسنده است. پیشنهاد ما این است که علاقه‌مندان و دانش‌پژوهان این اثر را همچون هر اثر دیگری، با بینشی تحلیلی و انتقادی بنگرند.

نیک گرگین

درباره نویسنده

«من همه را ترغیب می‌کنم تا فارغ از اعتقاداتشان روایات اساسی موجود در دنیا را زیر سؤال ببرند و تحولات گذشته را به علایق کنونی مربوط سازند و از مباحث جنجالی نهراهند.»

دکتر یووال نوح هراری از دانشگاه آکسفورد دکترای تاریخ دارد و در حال حاضر در دانشگاه عبری اورشلیم تاریخ جهان تدریس می‌کند. تحقیقات او بر سؤالات فراگیری تمرکز دارند:

چه رابطه‌ای میان تاریخ و زیست‌شناسی وجود دارد؟

آیا عدالتی در تاریخ هست؟

آیا انسان‌ها با افشای حقایق تاریخی خوشبخت‌تر شده‌اند؟

۶۵,۰۰۰ نفر برای آموزش آنلاین هراری، تاریخچهٔ حیات بشر، ثبت‌نام کرده‌اند. انسان خردمند پر فروش‌ترین کتاب در جهان است و به بیش از سی زبان دنیا ترجمه شده است. هراری در سال ۲۰۱۲ جایزهٔ سالانهٔ پولانسکی را، برای خلاقیت و ابتکار در علوم انسانی، از آن خود کرد.

فهرست مطالب

۱۵	گاه‌شمارِ تاریخ
۲۱	بخش اول: انقلابِ شناختی
۲۳	۱. موجود بی‌اهمیت
۴۵	۲. درخت دانش
۷۳	۳. یک روز از زندگی آدم و حوا
۱۰۳	۴. طوفان بزرگ
۱۱۹	بخش دوم: انقلابِ کشاورزی
۱۲۱	۵. بزرگ‌ترین فریب تاریخ
۱۴۹	۶. ساختن اهرام
۱۷۹	۷. اضافه‌بارِ حافظه
۱۹۷	۸. در تاریخ عدالتی نیست
۲۳۱	بخش سوم: وحدت بشر
۲۳۳	۹. پیکان تاریخ
۲۴۷	۱۰. رایحهٔ پول

۲۶۷	۱۱. بینش‌های امپراتوری
۲۹۵	۱۲. قانون دین
۳۳۱	۱۳. راز موفقیت
۳۴۳	بخش چهارم: انقلاب علمی
۳۴۵	۱۴. کشف نادانی
۳۸۳	۱۵. پیوند علم و امپراتوری
۴۲۱	۱۶. کیش سرمایه‌داری
۴۵۹	۱۷. چرخ‌های صنعت
۴۷۹	۱۸. انقلاب دائمی
۵۱۳	۱۹. و تا آخر عمر به خوبی و خوشی زندگی کردند
۵۴۱	۲۰. فرجام انسان خردمند
۵۶۷	کلام آخر: موجودی که خدا شد
۵۶۹	یادداشت‌ها
۵۹۳	نمایه

گاه‌شمارِ تاریخ

۱۳/۵ میلیارد سال پیش	پدید آمدن ماده و انرژی. شکل گرفتن فیزیک. به وجود آمدن اتم‌ها و مولکول‌ها. پدیدار شدن شیمی.
۴/۵ میلیارد سال پیش	شکل‌گیری کره زمین.
۳/۸ میلیارد سال پیش	پیدایی موجودات زنده. آغاز زیست‌شناسی.
۶ میلیون سال پیش	آخرین نیای مشترک انسان و شامپانزه.
۲/۵ میلیون سال پیش	تکامل انسان در آفریقا. اولین ابزارهای سنگی.
۲ میلیون سال پیش	انسان از آفریقا به اوراسیا می‌رود. تکامل گونه‌های مختلف انسانی.
۵۰۰ هزار سال پیش	نئاندرتال‌ها در اروپا و خاورمیانه تکامل می‌یابند.
۳۰۰ هزار سال پیش	استفاده روزمره از آتش.
۲۰۰ هزار سال پیش	انسان خردمند در شرق آفریقا تکامل می‌یابد.

- ۷۰ هزار سال پیش انقلاب شناختی. ظهور زبانِ بیانِ تخیلات. آغاز تاریخ. انسان خردمند از آفریقا بیرون می‌آید و روی زمین پراکنده می‌شود.
- ۴۵ هزار سال پیش انسان خردمند در استرالیا مستقر می‌شود. انقراض جانداران عظیم‌الجثه استرالیا.
- ۳۰ هزار سال پیش انقراض نئاندرتال‌ها.
- ۱۶ هزار سال پیش انسان خردمند در آمریکا مستقر می‌شود. انقراض جانداران عظیم‌الجثه آمریکا.
- ۱۳ هزار سال پیش انقراض فلورسی‌ینسیس. انسان خردمند تنها گونه باقی‌مانده انسانی است.
- ۱۲ هزار سال پیش انقلاب کشاورزی. اهلی کردن گیاهان و حیوانات. سکونت‌های دائم.
- ۵ هزار سال پیش اولین پادشاهی‌ها، خط و پول. ادیان چندخدایی.
- ۴,۲۵۰ سال پیش اولین امپراتوری - امپراتوری اکد به رهبری سارگون.
- ۲,۵۰۰ سال پیش ابداع سکه - پول همگانی. امپراتوری پارس - نظم سیاسی همگانی «به نفع تمام انسان‌ها».
- بودیسم در هند - حقیقت فراگیر «رهانیدن تمام موجودات از رنج».
- ۲,۰۰۰ سال پیش امپراتوری هان در چین. امپراتوری روم در مدیترانه. مسیحیت.

۱,۴۰۰ سال پیش

اسلام.

۵۰۰ سال پیش

انقلاب علمی. انسان نادانی خود را می‌پذیرد و کسب بی‌سابقه قدرت را شروع می‌کند. اروپاییان آمریکا را فتح می‌کنند و اقیانوس‌ها را درمی‌نوردند. همه سیاره زمین عرصه تاریخی واحدی می‌شود. ظهور سرمایه‌داری.

۲۰۰ سال پیش

انقلاب صنعتی. دولت و بازار جایگزین خانواده و اجتماعات محلی می‌شود. انقراض گسترده گیاهان و حیوانات.

اکنون

انسان از سیاره زمین پا بیرون می‌نهد. سلاح‌های هسته‌ای بقای نوع بشر را تهدید می‌کند. در شکل‌گیری موجودات زنده، طراحی هوشمند (intelligent design) روز به روز بیشتر جای انتخاب طبیعی (natural selection) را می‌گیرد.

آینده

آیا طراحی هوشمند به اصل اساسی حیات بدل می‌شود؟ آبرانسان جایگزین انسان خردمند می‌شود؟